

L'impacte de la compaginació d'estudis i treball en el rendiment dels titulats universitaris Una anàlisi de l'evolució en els darrers 6 anys a les universitats catalanes

Figuroa, M., Sánchez-Gelabert, A., Elias, M. & Daza, L.

Resum

L'Agència per a la Qualitat del Sistema Universitari de Catalunya publicava recentment (2014) canvis en la participació i dedicació dels graduats universitaris. Concretament mostrava com, entre els titulats, el nombre que s'havia dedicat exclusivament a l'estudi havia disminuït i augmentaven els que ho compaginaven amb algun treball remunerat. Tot i que la majoria de recerques parteixen de que el treball perjudica els resultats acadèmics, les troballes no són concloents i, sovint, contradictòries (Hovdhaugen, 2013). Aquesta comunicació explora els canvis en la participació i dedicació dels titulats catalans en els darrers 6 anys i l'impacte d'aquests canvis en el rendiment acadèmic.

Objectius

Aquest treball pretén contribuir al coneixement de l'estudi de la participació i les condicions dels estudiants universitaris i es planteja, analitzant bases realitzades a titulats universitaris, tres objectius concrets:

- Analitzar l'evolució de la compaginació d'estudis i treball dels titulats universitaris catalans durant el seu pas per la institució en els darrers 6 anys.
- Seguidament, analitzar l'efecte de la compaginació d'estudis i treball en el rendiment acadèmic (nota final d'expedient) dels titulats durant els seus estudis.
- Comparar l'evolució d'aquesta relació en els anys analitzats mostrant si la compaginació (i les característiques de dedicació) han esdevingut importants per entendre el rendiment diferencial dels titulats.

Desenvolupament

Amb aquests objectius s'exploraran tres bases de dades de l'AQU (2008, 2011 i 2014) que, a partir d'enquestes realitzades a titulats universitaris tres anys després de la titulació, recull informació sobre la compaginació d'estudis i treball durant els dos darrers anys de titulació. Això ens permetrà una comparació de la dedicació dels estudiants al llarg del període analitzat i la seva evolució.

El gran nombre de canvis ocorreguts simultàniament en les darreres dècades -reforma de Bolonya, l'impacte de la crisi econòmica o increment de taxes de matriculació, entre d'altres-, dificulta poder atribuir causalitat dels canvis al fenomen analitzat. Tot i això, creiem que és una valuosa estratègia analítica per explorar el possible impacte dels canvis recents en la configuració dels universitaris i en les constriccions alhora d'estudiar i treballar. En relació al segon objectiu, es realitzen anàlisis de txi-quadrat i residus corregits per comparar les diferències en el rendiment segons la dedicació.

Els resultats obtinguts mostren (taula 1), en relació al primer objectiu, que hi ha una caiguda del prop de 8 punts percentuals dels titulats que van dedicar-se exclusivament a estudiar durant els seus estudis (de 40,7% al 2008 al 32,6% al 2014). Aquest descens, es veu compensat amb un increment en els estudiants que compaginen a temps parcial. D'entre aquests, és especialment significatiu aquells que tenen feines relacionades als estudis que

curseren (de 22,7% a 29,7% de 2008 a 2014). Contràriament, és interessant veure l'estabilitat i, fins i tot, descens d'aquelles feines a temps complet ja siguin relacionades (15,1% a 15,3%) o no amb els estudis (6,9% a 5,3%).

Taula 1. Evolució de compaginació estudis i treball entre els titulats

Compaginació estudis i treball	Enquesta		
	2008	2011	2014
<i>Estudis a temps complet o amb alguna feina intermitent</i>	40,7%	33,7%	32,6%
<i>Estudis i feina relacionada a temps parcial</i>	22,7%	26,2%	29,7%
<i>Estudis i feina no relacionada a temps parcial</i>	14,6%	13,5%	17,2%
<i>Estudis i feina relacionada a temps complet</i>	15,1%	20,0%	15,3%
<i>Estudis i feina no relacionat a temps complet</i>	6,9%	6,7%	5,3%
Total	100,0%	100,0%	100,0%

Font: elaboració pròpia a partir de les dades de l'AQU

D'aquesta manera, les majors dificultats les trobarien aquells estudiants amb necessitat de treball a temps complet. Ja sigui perquè s'incorporen a la universitat amb feines a temps complet o per necessitats econòmiques durant els estudis que els obliguen a treballar a temps complet.

Per tal d'analitzar l'impacte de treballar en el rendiment dels titulats (objectiu 2), s'ha analitzat la pregunta "Quina és la nota del vostre expedient acadèmic?" i s'han recodificat les opcions de resposta en 2 categories: Aprovat i N-E-MH (Notable, excel·lent i MH). Tal i com s'observa a la taula 2, hi ha una relació significativa entre els estudiants amb dedicació exclusiva a la universitat i un rendiment superior. Aquesta relació és constant en les tres mostres d'estudiants des de 2008 fins al 2014 i sembla reforçar-se en el darrer any, el percentatge de notes altes es distancia més del percentatge mitjà (59% en front al 56%).

Taula 2. Rendiment acadèmic per tipus de dedicació dels titulats

Tipus de dedicació	Nota Expedient Acadèmic					
	2008*		2011*		2014*	
	Aprov.	N-E-MH	Aprov.	N-E-MH	Aprov.	N-E-MH
<i>Estudiants</i>	43%	57%	45%	55%	41%	59%
<i>Compaginació estudis i treball</i>	47%	53%	48%	52%	46%	54%
Total	45%	55%	47%	53%	44%	56%

* $p \leq 0,001$ ** $P \leq 0,01$ per a la prova de txi-quadrat |Els percentatges subratllats mostren aquelles categories amb residus corregits superiors al valor + 1,96 com a indicador d'associació entre les categories de les variables.

Font: elaboració pròpia a partir de les dades de l'AQU

Aquests resultats concorden els autors que afirmen que els estudiants que combinen estudis i treball tenen més dificultat d'afrontar els requeriments universitaris (Humphrey, 2006; O'Toole, Stratton, & Wetzel, 2003) o es relacionen amb l'absentisme (Soler Julve, 2013). Una de les explicacions més freqüents ha estat sobre l'ús del temps dels estudiants: és la preocupació de que el treball interfereixi en els estudis o que redueixi les notes, la raó més comú dels estudiants per no compaginar estudis i treball (Lucas and Lammont, 1998; Barke et al., 2000).

De totes maneres, cal destacar que les característiques del lloc de treball i les hores dedicades a la feina són fonamentals per tal d'entendre l'efecte en el rendiment tal i com han

fet notar alguns autors (Hovdhaugen, 2013; Humphrey, 2006). Si ens fixem, doncs, en les característiques del lloc de treball dels que compaginaven estudis i treball s'observa que els universitaris que tenen feines no relacionades i a temps parcial s'associen tots els anys analitzats amb notes més baixes (taula 3).

És de destacar també com no hi ha diferències significatives entre feines relacionades a temps parcial amb el rendiment acadèmic per a cap dels anys analitzats. Així, les dedicacions parcials en feines relacionades no perjudicaria en termes de rendiment als estudiants universitaris.

Taula 3. Rendiment acadèmic per tipus de dedicació i per característiques del treball

	Notes predominants a l'expedient					
	2008*		2011*		2014*	
	Aprov.	N-E-MH	Aprov.	N-E-MH	Aprov.	N-E-MH
Estudis TC o feina intermitent	43%	57%	45%	55%	41%	59%
Estudis i feina relacionada a TP	44%	56%	46%	54%	45%	55%
Estudis i feina no relacionada a TP	50%	50%	50%	50%	46%	54%
Estudis i feina relacionada a TC	46%	54%	49%	51%	48%	52%
Estudis i feina no relacionat a TC	51%	49%	53%	47%	46%	54%
Total	45%	55%	47%	53%	44%	56%

* $p \leq 0,001$ ** $P \leq 0,01$ per a la prova de txi-quadrat | Els percentatges subratllats mostren aquelles categories amb residus corregits superiors al valor + 1,96 com a indicador d'associació entre les categories de les variables.

Font: elaboració pròpia a partir de les dades de l'AQU

Un gran nombre de recerques han investigat sobre l'impacte de les hores de treball en el rendiment. Algunes conclouen que el treball a temps parcial no té efecte en el rendiment però sí treballs de moltes hores (Wang et al. 2010). Altres han situat un nombre d'hores a partir del qual sembla haver-hi una tendència a afectar al rendiment. Feines que requereixen fins a 20 hores a la setmana (Hovdhaugen, 2013; Roksa, 2010) o treballs de fins a 17 hores (Metcalf, 2003) marcarien aquest límit.

Finalment, alguns autors adverteixen que cal analitzar les característiques de la titulació i la dificultat de la mateixa ja que pot dificultar que els alumnes es plantegin treballar. En aquest sentit, els estudiants de ciències mostren patrons de compaginació estudis i treball que són diferents del patró mitjà (Hovdhaugen, 2013). Caldrà, doncs, tenir present l'estructura de graus, les característiques i constriccions de les titulacions per treballar i la dificultat dels estudis alhora de matisar els resultats obtinguts. Per altra banda, la incorporació de la classe social d'origen i el gènere ens ajudaran a aprofundir en la caracterització dels diferents perfils.

Conclusions i prospectiva

Els canvis patits per la institució universitària en les darreres dècades comencen a cristal·litzar en una població universitària més nombrosa i diversificada. En els darrers anys s'ha configurat un nou perfil d'estudiants amb noves condicions i tipus de participació. Concretament, hi ha hagut una disminució dels titulats que durant els estudis tenen una dedicació exclusiva i, en menor mesura, dels que treballen a temps complet; en detriment d'aquells que compaginen amb treball.

En relació a l'impacte en el rendiment, veiem que els titulats que estudien amb exclusivitat s'associen a millors notes i sembla haver-hi una tendència a reforçar aquesta relació. El fet de treballar i, concretament, en feines no relacionades amb els estudis penalitza en termes de rendiment. En canvi, feines relacionades i jornades parcials no mostren diferències significatives en el rendiment acadèmic.

Qüestions i/o consideracions per al debat

Una de les qüestions centrals que es plantegen és com ha de respondre la institució i el professorat a aquest nou panorama canviant i a les demandes creixents dels estudiants.

Des de l'experiència dels estudiants les principals demandes s'han focalitzat en facilitar materials per internet, major accessibilitat del personal acadèmic (Applegate & Daly, 2006), diversificar l'oferta dels horaris i més suport al col·lectiu d'estudiants-treballadors (Watts & Pickering, 2000). Altres recerques proposen fomentar una actitud més favorable per part de professors i tutors i promoure una experiència educativa més flexible (disseny curricular, avaluació, flexibilitat) (Barron & Anastasiadou, 2009).

D'altra banda, una recerca recent realitzada en el context d'universitat catalanes, advertia que la implementació de Bolonya suposà innovacions docents que requereixen als estudiants dur a terme moltes tasques i més presència física; però dificulta l'opció de combinar estudis i treball (Elias, Masjuan, & Sanchez-Gelabert, 2012).

Donat l'augment dels estudiants que han de treballar i l'increment de les taxes universitàries, és crucial explorar les implicacions en termes d'equitat social i igualtat d'oportunitats: si s'està polaritzant l'experiència universitària dels estudiants en funció del seu context d'oportunitats i les seves constriccions. I com aquest fet pot resultar en una "*universitat de dues velocitats*". O, en aquest mateix sentit, caldria explorar si s'està en un procés de *(re)elitització* de la institució on els estudiants amb dificultats econòmiques o condicions més desfavorables veurien perjudicades les seves oportunitats d'accés, persistència i graduació i es retornaria a un antic model d'universitat elitista. I si, per tant, es podrien donar indicis d'una certa segregació relativa de l'experiència universitària entre els estudiants amb exclusivitat als estudis i els estudiants amb la necessitat de treballar.

Referències

- Agència per a la Qualitat del Sistema Universitari de Catalunya, A. (2014). *Universitat i treball a Catalunya 2014. Estudi de la inserció laboral de la població titulada de les universitats catalanes*. Barcelona: AQU Catalunya.
- Applegate, C., & Daly, A. (2006). The impact of paid work on the academic performance of students: A case study from the University of Canberra. *Australian Journal of Education*, 50(2), 155–166.
- Bozick, R. (2007). Making It Through the First Year of College: The Role of Students' Economic Resources, Employment, and Living Arrangements. *Sociology of Education*, 80(3), 261–285. doi:10.1177/003804070708000304
- Elias, M. (2008). *L'aprenentatge dels estudiants universitaris en el marc del procés de bolonya*. Universitat Autònoma de Barcelona.
- Elias, M., Masjuan, J. M., & Sanchez-Gelabert, A. (2012). Signs of Reengagement? In M. Vukasović, P. Maassen, M. Nerland, B. Stensaker, R. Pinheiro, & A. Vabø (Eds.), *Effects of Higher Education Reforms* (pp. 21–42). Rotterdam: SensePublishers. doi:10.1007/978-94-6209-016-3
- Goldrick-Rab, S., & Pfeffer, F. T. (2008). Beyond Access: Explaining Socioeconomic Differences in College Transfer. *Sociology of Education*, 82(2), 101–125. doi:10.1177/003804070908200201
- Hovdhaugen, E. (2013). Working while studying: the impact of term-time employment on dropout rates. *Journal of Education and Work*, 1–21. doi:10.1080/13639080.2013.869311

- Humphrey, R. (2006). Pulling Structured Inequality into Higher Education: the Impact of Part-Time Working on English University Students. *Higher Education Quarterly*, 60(3), 270–286. doi:10.1111/j.1468-2273.2006.00317.x
- Metcalf, H. (2003). Increasing Inequality in Higher Education: The role of term-time working. *Oxford Review of Education*, 29(3), 315–329. doi:10.1080/03054980307447
- O'Toole, D. M., Stratton, L. S., & Wetzel, J. N. (2003). A Longitudinal Analysis of the Frequency of Part-Time Enrollment and the Persistence of Students Who Enroll Part Time. *Research in Higher Education*, 44(5), 519–537. doi:10.1023/A:1025491208661
- Roksa, J. (2010). Differentiation and work: inequality in degree attainment in U.S. higher education. *Higher Education*, 61(3), 293–308. doi:10.1007/s10734-010-9378-7
- Soler Julve, I. (2013). *Los estudiantes universitarios. Perfiles y modalidades de vinculación con el estudio en la universidad española*. Universitat de València.
- Staff, J., & Mortimer, J. T. (2007). Education and work strategies from adolescence to early adulthood: Consequences for educational attainment. *Social Forces*, 85, 1169–1194.
- Tannock, S., & Flocks, S. (2003). "I Know What It's Like to Struggle": The Working Lives of Young Students in an Urban Community College. *Labor Studies Journal*, 28(1), 1–30. doi:10.1353/lab.2003.0028
- Watts, C., & Pickering, A. (2000). Pay as you learn: Student employment and academic progress - ProQuest. *Education + Training*, 42(3), 129 – 135.